

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ПРОКУРАТУРИ ЯК ОРІЄНТИР ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Лапкін А. В.

У науковій статті досліджено міжнародні стандарти організації та діяльності прокуратури. Актуальність вибраної теми зумовлюється тим, що євроінтеграційний курс України зумовлює необхідність реформування системи кримінальної юстиції на основі міжнародних стандартів. Відповідно, міжнародні стандарти є основою для трансформації української прокуратури від радянської до європейської моделі.

Метою статті є розробка концептуальних положень щодо міжнародних стандартів прокуратури як основи для її реформування з точки зору системи міжнародних стандартів, їх еволюції та суб'єктів їх розробки.

Обґрунтовано, що міжнародні стандарти прокуратури є складником комплексу міжнародних стандартів кримінальної юстиції. Їх значення полягає у тому, щоб визначати орієнтири для перебудови інституту прокуратури і виступати конкретним інструментом його реформування.

Аргументовано, що на сьогодні на міжнародному рівні сформована комплексна система стандартів організації та діяльності прокуратури, а також статусу прокурорів, що постійно розвивається та доповнюється.

Еволюція міжнародних стандартів прокуратури триває з 1990-х років. В останні два десятиліття вона значно активізувалася, що веде до конвергенції моделей прокуратури та встановлення єдиних підходів до функціонування цієї інституції.

У системі міжнародних стандартів прокуратури виокремлено загальносвітовий та європейський рівні, які знаходяться у єдності й взаємозв'язку, що дозволяє виробити єдині підходи до моделі прокуратури у різних країнах світу.

Встановлено, що розробка міжнародних стандартів прокуратури передусім здійснюється міжнародними організаціями, зокрема на рівні Організації Об'єднаних Націй та Ради Європи. При цьому значну роль у їх виробленні відіграють корпоративні структури прокуратури, які репрезентують інтереси професійної прокурорської спільноти та виявляють найбільш актуальні типові проблеми прокурорської діяльності, що потребують розв'язання на наднаціональному рівні.

Ключові слова: міжнародні стандарти, прокуратура, статус прокурорів, кримінальна юстиція, міжнародні організації.

Lapkin A. V. International standards of the prosecutor's office as a reference point for European integration

The scientific article examines the international standards of the organization and activities of the prosecutor's office. The relevance of the chosen topic is determined by the fact that the European integration course of Ukraine determines the need to reform the criminal justice system based on international standards. Accordingly, international standards are the basis for the transformation of the Ukrainian prosecutor's office from the Soviet to the European model.

The purpose of the article is to develop conceptual provisions regarding the international standards of the prosecutor's office as a basis for its reform from the point of view of the system of international standards, their evolution and subjects of their development.

It is substantiated that the international standards of the prosecutor's office are a component of the complex of international standards of criminal justice. Their importance is to determine the guidelines for the restructuring of the prosecutor's office and act as a concrete instrument for its reform.

It is argued that today at the international level, a complex system of standards for the organization and activity of the prosecutor's office, as well as the status of prosecutors, has been formed, which is constantly developing and being supplemented.

The evolution of international prosecutorial standards has been ongoing since the 1990s. In the last two decades, it has become significantly more active, which leads to the convergence of models of the prosecutor's office and the establishment of unified approaches to the functioning of this institution.

In the system of international standards of the prosecutor's office, the global and European levels are distinguished, which are in unity and interconnection, which allows to develop uniform approaches to the model of the prosecutor's office in different countries of the world.

It has been established that the development of international standards of the prosecutor's office is primarily carried out by international organizations, in

particular at the level of the United Nations and the Council of Europe. At the same time, a significant role in their development is played by the corporate structures of the prosecutor's office, which represent the interests of the professional prosecutor's community and reveal the most relevant typical problems of prosecutor's activity that need to be solved at the supranational level.

Key words: *international standards, prosecutor's office, status of prosecutors, criminal justice, international organizations.*

Постановка проблеми та її актуальність. Євроінтеграційний курс України зумовлює необхідність реформування системи кримінальної юстиції на основі міжнародних стандартів. Попри те, що судово-правова реформа в Україні триває протягом останніх 30 років, її результати все ще залишаються незадовільними і не відповідають вимогам міжнародних партнерів нашої держави. Це, зокрема, стосується прокуратури, яка як один з основних інститутів кримінальної юстиції все ще потребує подальшого удосконалення, хоча необхідність її реформування постійно підкреслювалася як на рівні Ради Європи, так і в програмних документах, що приймалися українською владою. При цьому як міжнародні, так і національні актори процесу реформування інституту прокуратури єдині у тому, що дороговказ для цього закладають положення численних міжнародно-правових актів, які закріплюють відповідні стандарти. Тому набуває актуальності дослідження міжнародних стандартів прокуратури як основи для її трансформації від радянської до європейської моделі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика міжнародних стандартів прокуратури розглядалася майже всіма провідними дослідниками цього інституту, зокрема такими як: П.М. Каркач, І.М. Козьяков, М.В. Косюта, М.І. Мичко, С.О. Подкопаєв, М.В. Руденко та ін. Також загальною тенденцією проведення наукових розробок окремих актуальних проблем організації та діяльності прокуратури можна вважати звернення їхніх авторів до міжнародних стандартів у тій чи іншій сфері. Разом із тим питання міжнародних стандартів прокуратури, незважаючи на всю його важливість та багатоаспектність, досі не стало предметом самостійних наукових досліджень монографічного чи дисертаційного рівня. При цьому бракує і наукових статей, присвячених цій проблемі. Отже, можна констатувати, що на доктринальному рівні наявні прогалини щодо дослідження питань міжнародних стандартів прокуратури.

Метою статті є розробка концептуальних положень щодо міжнародних стандартів прокуратури як основи для її реформування з точки зору системи міжнародних стандартів, їх еволюції та суб'єктів їх розробки.

Виклад основного матеріалу. Міжнародні стандарти прокуратури є складником комплексу міжнародних стандартів кримінальної юстиції, так само, як прокуратура є невід'ємним елементом системи кримінальної юстиції незалежно від тієї чи іншої моделі останньої у конкретній державі. У своїх попередніх публікаціях з цих питань нами обґрунтовано висновок щодо того, що міжнародні стандарти являють собою положення міжнародно-правових документів, які встановлюють певні модельні правила щодо побудови системи кримінальної юстиції та оптимальної організації її інститутів, а також їх діяльності щодо захисту особи, суспільства і держави від кримінально-протиправних посягань, що мають загальний, абстрактний, універсальний характер. Вони відіграють велике значення у процесі європейської інтеграції України у сфері кримінальної юстиції, оскільки: 1) використовуються як один з основних критеріїв оцінки загального стану національної правової системи України; 2) слугують універсальним індикатором рівня ефективності національної системи кримінальної юстиції та ступеня її реформування; 3) визначають дороговказ для перебудови системи кримінальної юстиції; 4) є рушійною силою процесів трансформації; 5) виступають конкретним інструментом такого реформування [1, с. 29]. Зазначені положення повною мірою справедливі і щодо міжнародних стандартів прокуратури.

Розглядаючи еволюцію міжнародно-правових стандартів прокуратури, слід відзначити, що процес їх формування розпочався з 1990-х років. На думку дослідників, це було зумовлено тим, що те місце, яке посідає кримінальне правосуддя у системі забезпечення прав і свобод особи, змусило міжнародні структури приділяти все більшу увагу забезпеченню єдиних високих стандартів в реалізації обвинувальних і пов'язаних з ними функцій демократичної держави [2, с. 19]. Зважаючи на це, міжнародною спільнотою було започатковано прийняття документів, що встановлювали уніфіковані правила діяльності органів обвинувачення. Показовим є той факт, що їх формування стосувалося не інституту прокуратури, а виконуваних ним обвинувальних функцій. На це вказує те, що в тексті відповідних документів замість понять «прокурор» і «прокуратура» використовувалися терміни «публічне обвинувачення» («public prosecution»),

«обвинувач» («prosecutor») та «служба обвинувачення» («the Prosecution Service»). Це можна пояснити різноманітністю моделей прокуратур у державах світу, які подекуди мають різні назви, але спільну спрямованість на здійснення кримінального переслідування.

Класифікацію міжнародних стандартів прокуратури можна здійснити за двома рівнями, а саме: 1) загальносвітові та 2) європейські.

На загальносвітовому рівні вироблення міжнародних стандартів кримінального правосуддя та прокуратури здійснювалося під час Конгресів ООН з попередження правопорушень та поведження з правопорушниками. Так, основним актом ООН, предметно присвяченим прокуратурі, є прийняті на VIII Конгресі «Керівні принципи стосовно ролі осіб, які здійснюють судове переслідування» від 1990 р. [3], які були розроблені спеціально для обвинувачів, мали бути доведені до їх відома та впроваджені у національні законодавства. Керівні принципи наголошували на нерозривному зв'язку прокурорів і системи кримінального правосуддя, вказуючи на їхню важливу і активну роль у цій системі; визначали сферу і встановлювали мінімальні стандарти діяльності обвинувачів у національних системах кримінального судочинства; передбачали вимоги щодо забезпечення ефективності їх функціонування, а також безпосередньо поклали на них виконання положень міжнародних документів з прав людини. Аналіз змісту цього документа дозволяє виділити у ньому два блоки питань: 1) ті, що безпосередньо стосуються діяльності прокурорів; 2) ті, що мають забезпечувальний стосовно неї характер, зокрема: стандарти щодо статусу, кваліфікації, добору та умов служби таких осіб, взаємин з іншими органами та установами, дисциплінарної відповідальності тощо.

Поряд із зазначеними Керівними принципами питання прокуратури на рівні ООН порушувалося також у Резолюції 17/2 від 2008 р. «Зміцнення верховенства права шляхом підвищення чесності та непідкупності й розвитку потенціалу органів прокуратури» Комісії по запобіганню злочинності та кримінальному правосуддю [4], яка звертала увагу на небезпеку корупції серед працівників прокуратури і на те, що їхня чесність, непідкупність, незалежність і неупередженість є необхідними умовами для ефективного захисту прав людини і забезпечення економічного розвитку. Вказаною Резолюцією було поширено та рекомендовано до імплементації розроблені Міжнародною асоціацією прокурорів Стандарти професійної від-

повідальності та Декларацію основних обов'язків і прав співробітників прокуратури [5]. У цих документах наголошувалося на тому, що всі співробітники прокуратури відіграють найважливішу роль у відправленні кримінального правосуддя; вони повинні бути активними, здійснювати свої повноваження об'єктивно, неупереджено і професійно, піклуватися про збереження неупередженості та об'єктивності, зберігати професійну таємницю та ін. Поряд з цим значна увага приділялася гарантіям незалежності прокурорів та етичним аспектам прокурорської діяльності, співробітництву з іншими органами тощо.

Відзначимо, що Міжнародна асоціація прокурорів належить до неурядових міжнародних організацій. Вона об'єднує як прокуратури окремих держав, так й індивідуальних членів з числа прокурорів. Зважаючи на це, її можна вважати міжнародною корпоративною структурою органів прокуратури загальносвітового рівня. Завдання Асоціації включають зусилля щодо забезпечення справедливого, ефективного і неупередженого переслідування за кримінальні злочини, а також здійснення високих стандартів і принципів у справі відправлення кримінального правосуддя. Той факт, що вказані напрацювання Міжнародної асоціації прокурорів були схвалені на рівні ООН, свідчить про визнання дедалі зростаючої ролі корпоративних структур прокуратури у формуванні міжнародних стандартів цієї інституції, а також узгодження позицій щодо цього урядових та впливових неурядових міжнародних організацій.

На регіональному європейському рівні процес розробки міжнародних стандартів прокуратури пов'язаний із діяльністю Ради Європи (далі – РЄ). Так, дослідники відзначають, що Рада Європи приділяє велику увагу вдосконаленню правового статусу органів прокуратури європейських країн, а також сприянню Україні у реформуванні органів прокуратури, приведенні її загальних функцій та повноважень до європейських стандартів [6, с. 36-37]. Загалом роль РЄ у розробці міжнародних стандартів прокуратури можна розглядати в двох аспектах: 1) розробка загальних для всіх країн-членів РЄ рекомендацій щодо прокуратури; 2) контроль за додержанням цих стандартів окремими державами, в т.ч. Україною.

Основним міжнародним документом європейського рівня, що предметно присвячений прокуратурі, є Рекомендація R (2000) 19 Комітету Міністрів РЄ про роль публічного обвинувачення у системі кримінального правосуддя від 06.10.2000 [7]. Відповідно до неї публічні обвинувачі (прокурори)

визначалися як органи державної влади, які від імені суспільства і в його інтересах забезпечують застосування права там, де порушення закону тягне за собою кримінальну санкцію, беручи до уваги як права громадян, так і необхідність ефективної дії системи кримінального правосуддя (п. 1). Також у цьому документі було закріплено перелік функцій прокуратури, система яких слугує орієнтиром для розбудови функціональної моделі прокуратури обвинувального типу. Крім того, Рекомендація встановлювала гарантії для прокурорів, регламентувала відносини між ними й виконавчою та законодавчою владою, суддями та поліцією; обов'язки публічного обвинувача стосовно громадян; питання міжнародного співробітництва. Таким чином, цей документ має бути визнаний детальним керівництвом для поточної діяльності і майбутніх реформ прокуратури у всіх державах-членах РЄ, що визначає основні засади її організації та діяльності.

Спираючись на нього, Парламентська Асамблея Ради Європи у Рекомендації 1604 (2003) про роль прокуратури у демократичному правовому суспільстві від 27 травня 2003 р. [8] виклала своє бачення ролі і призначення органів прокуратури у країнах-членах РЄ, що, на її думку, полягає у забезпеченні верховенства права, захисту від злочинних посягань прав і свобод, поваги до прав і свобод підозрюваних і обвинувачених, а також нагляду за належним функціонуванням органів, відповідальних за розслідування і переслідування злочинів. У цьому документі Парламентська Асамблея сформулювала чітку позицію щодо того, що повноваження і обов'язки прокурорів повинні бути обмежені переслідуванням кримінальних злочинів і загальною роллю в захисті публічного інтересу у системі кримінального правосуддя, за наявності організаційно відокремлених і ефективних органів, заснованих для виконання будь-яких інших функцій. Задля цього національним прокуратурам рекомендувалося відмовитися від будь-яких інших функцій, не пов'язаних зі здійсненням кримінального переслідування.

Однак така позиція не була єдино прийнятною, про що свідчила відповідь Комітету Міністрів РЄ на цю Рекомендацію від 4 лютого 2004 р. [9], у якій було наголошено на різноманітні моделі прокуратури в різних країнах, пов'язаному з національними правовими традиціями і відмінностями в організації систем кримінального правосуддя. Крім того, Комітет Міністрів РЄ не визнав за можливе схвалити окремі ідеї Парламентської Асамблеї, зокрема щодо обмеження ролі прокура-

тури рамками системи кримінального правосуддя та відмови від функції нагляду за законністю.

Таким чином, на підставі аналізу вказаних документів можна дійти висновку про розуміння РЄ функціонального призначення прокуратури як здійснення кримінального переслідування та обмеження її діяльності сферою кримінального правосуддя. Разом із тим простежується відсутність єдності у підходах до визначення місця і ролі органів прокуратури й активні пошуки її оптимальної моделі, які відбуваються у напружених дискусіях.

Важливим результатом цих дискусій став висновок про необхідність визначення та регламентації діяльності прокуратури поза сферою кримінального провадження, що відобразилося у Рекомендації CM/Rec (2012) 11 Комітету Міністрів РЄ про роль прокуратури поза межами системи кримінального правосуддя від 19.09.2012 [10]. У ній наголошувалося на усвідомленні того факту, що в більшості країн-членів, з огляду на їхні правові традиції, прокуратура відіграє різну роль також і поза межами системи кримінального судочинства, що може включати у себе захист загальних або публічних інтересів, надання правової допомоги особам у захисті їхніх прав і основоположних свобод, представництво інтересів держави у суді, нагляд за діяльністю державних органів та інших юридичних осіб, а також здійснення консультативної функції у судах. У таких випадках завданнями прокуратури визначалися представництво загальних або публічних інтересів, захист прав і основоположних свобод людини, а також утвердження верховенства права. Цей документ дав можливість окремим українським фахівцям зробити висновок про те, що наявність прокурорського нагляду не суперечить положенням міжнародних документів [11, с. 76], хоча, як вказувалося у коментарі до неї, ця Рекомендація не мала на меті визначити природу наглядової ролі прокуратури, а обмежується визначенням загальних принципів задля забезпечення безпеки та гарантій виконання таких повноважень (п. 71 Пояснювального меморандуму до Рекомендації) [12]. Таким чином, вказана Рекомендація, хоча й з багатьма застереженнями, визнала важливу роль прокуратури поза традиційною для неї сферою кримінального провадження та у взаємозв'язку із Рекомендацією R (2000) 19 може бути зарахована до основних джерел міжнародних стандартів щодо прокуратури на європейському рівні.

Можна вважати, що розробка європейських стандартів прокуратури вийшла на якісно новий рівень після того, як у 2005 р. Комітет Міністрів

Протидія злочинності: проблеми практики та науково-методичне забезпечення

РЄ створив Консультативну раду європейських прокурорів (далі – КРЕП). Метою її створення була підготовка висновків з питань, пов'язаних зі службою публічного обвинувачення та сприяння ефективній реалізації Рекомендації R (2000) 19, а до основних завдань було віднесено: підготовку висновків Європейському Комітету з питань злочинності щодо проблем, які виникли у зв'язку імплементацією Рекомендацій (2000) 19 стосовно ролі прокуратури у системі кримінального судочинства; підготовку за запитом Комітету Міністрів, Європейського Комітету з питань злочинності або будь-якого іншого органу РЄ висновку щодо проблем, які стосуються органів прокуратури; збір інформації про діяльність органів прокуратури у Європі [13].

На сьогодні КРЕП підготовлено 18 висновків з різних аспектів організації і діяльності прокуратури. Вони стосуються ролі прокуратури у державах-членах РЄ, пріоритетних напрямів здійснення її функцій, вимог до прокурорів, гарантій їх незалежності та ефективного здійснення повноважень тощо. Зокрема, за предметом висновки стосувалися таких питань: вдосконалення міжнародної співпраці у сфері кримінальної юстиції; альтернативних кримінальному переслідуванню заходів; ролі прокуратури за межами сфери кримінального права; ювенальної юстиції; відносин прокурорів з керівництвом в'язниць; управління засобами прокуратури; взаємин прокурорів зі ЗМІ; ролі прокурорів у кримінальних розслідуваннях; якості та ефективності роботи прокурорів; діяльності прокуратури в умовах пандемії та ін.

Можна вважати, що кожний висновок, підготовлений КРЕП, розвиває і збагачує систему європейських стандартів прокуратури, тому її діяльність слід визнати найважливішим, потужним і постійним джерелом формування таких стандартів, що має такі переваги: має офіційний статус як орган у складі інституцій РЄ; діє на постійній основі; предметно призначена для розробки міжнародних стандартів прокуратури; представляє позицію прокуратури; враховує різноманітність моделей прокуратури; доносить свою позицію безпосередньо до Комітету Міністрів РЄ.

Поряд з цим участь у розробці європейських стандартів прокуратури беруть участь й інші суб'єкти. Так, деякі з них наявні й у висновках іншого органу РЄ – Консультативної ради європейських суддів, передусім стосовно взаємодії суду та прокуратури. Приміром, це спільна з КРЕП «Бордоська декларація «Судді та прокурори у демократичному суспільстві» від 18.11.2009 [14],

в якій були викладені стандарти взаємин прокуратури та судів, зокрема їхня роль у забезпеченні гарантій прав та свобод людини, а також захисті громадського порядку, здійсненні міжнародного співробітництва та ін.

Важливо відзначити внесок у процес формування міжнародних стандартів прокуратури Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії), яка є консультативним органом РЄ з конституційних питань і здійснює надання юридичних консультацій країнам-членам, зокрема, допомогу державам, які бажають привести свої правові та інституційні структури у відповідність до європейських стандартів та міжнародного досвіду у галузі демократії, прав людини та верховенства права [15]. Передусім її роль виявляється у наданні висновків щодо законопроектів на предмет їх відповідності стандартам РЄ, зокрема, таким чином Венеціанська комісія зробила значний внесок у вироблення остаточної редакції чинного Закону України «Про прокуратуру». Разом із тим Венеціанська комісія виробила певні загальні положення з питань прокуратури, які можуть розглядатися як виклад міжнародних стандартів у цій сфері. Так, відповідно до ч. II «Служба прокуратури» Звіту Венеціанської комісії про європейські стандарти щодо незалежності судової системи від 2010 р. було вказано на різноманітність систем кримінальної юстиції і, відповідно, служб обвинувачення, конвергенцію останніх, необхідність забезпечення монополії на кримінальне обвинувачення державою чи державним органом тощо [16].

Важливу роль у виробленні стандартів діяльності прокуратури відіграють щорічні конференції Генеральних прокурорів Європи, які в оцінках Парламентської Асамблеї РЄ виступають експертною радою і широким спеціалізованим форумом для дискусій, що має величезний потенціал для висування і розгляду пропозицій, надання порад, порівняння національних умов і виявлення найбільш цінного досвіду функціонування прокуратур з метою сприяння зусиллям РЄ у цій сфері [8]. Переважно результати роботи таких конференцій лягають в основу рішень КРЕП. Разом із тим вони можуть виступати самостійним суб'єктом формування міжнародних стандартів прокуратури, зокрема, на 6-й конференції Генеральних прокурорів Європи у Будапешті було прийнято «Європейські керівні принципи з етики і поведінки для прокурорів» («Будапештські керівні принципи») від 31 травня 2005 р. [17]. У цьому документі вказувалося, зокрема, що: прокурори відіграють ключову

роль у системі кримінальної юстиції (п. 1); у всіх системах кримінальної юстиції прокурори вирішують питання про початок і продовження кримінального переслідування, представляють обвинувачення у суді і можуть подавати апеляційні скарги або підтримувати їх щодо всіх або деяких судових рішень (п. 4). Вказаний документ містив низку етичних стандартів діяльності прокурорів як під час виконання службових обов'язків у сфері кримінального правосуддя, так і поза службою, які стали основою для розробки Кодексу професійної етики та поведінки прокурорів в Україні.

Висновки. Еволюція міжнародних стандартів прокуратури триває з 1990-х років. На першому етапі (1990-ті – середина 2000-х років) вона йшла у напрямі визначення загальних положень діяльності служб обвинувачення; на другому етапі (друга половина 2000-х років – дотепер) вона охоплює дедалі більше окремих аспектів прокуратури, в тому числі її діяльність поза сферою кримінальної юстиції. В останні два десятиліття розробка міжнародних стандартів прокуратури значно активізувалася, що зумовлено процесами глобалізації та веде до конвергенції моделей прокуратури і встановлення єдиних підходів до функціонування цієї інституції в різних країнах світу. Внаслідок цього на сьогодні на міжнародному рівні сформована комплексна система стандартів організації та діяльності прокуратури, а також статусу прокурорів, яка постійно розвивається та доповнюється.

Загальносвітовий та європейський рівні міжнародних стандартів прокуратури знаходяться у єдності й взаємозв'язку, що дозволяє виробити єдині підходи до моделі прокуратури у різних країнах світу. Розробка міжнародних стандартів прокуратури передусім здійснюється міжнародними організаціями, при цьому значну роль у їх виробленні відіграють корпоративні структури прокуратури, які репрезентують інтереси професійної прокурорської спільноти та виявляють найбільш актуальні типові проблеми прокурорської діяльності, що потребують розв'язання на наднаціональному рівні.

Література

1. Лапкін А.В. Міжнародні стандарти як основа реформування системи кримінальної юстиції в напрямі євроінтеграції. *Ампаро*. 2022. Спецвипуск. Том 2. С. 24-30.

2. Додонов В.Н. Прокуратуры стран мира : справочник / под общ. науч. ред. С.П. Щербы. Москва : Юрлитинформ, 2006. 320 с.

3. Керівні принципи щодо ролі осіб, які здійснюють судове переслідування : Прийняті Восьмим Конгресом Організації Об'єднаних Націй з попередження злочинності та поведіння з правопорушниками, Гавана, Куба, 27 серпня – 7 вересня 1990 року. URL: https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_859.

4. Укрепление верховенства права путем повышения честности и неподкупности и развития потенциала органов прокуратуры : Резолюция 17/2 Комиссия по предупреждению преступности и уголовному правосудию. Комиссия по предупреждению преступности и уголовному правосудию: доклад о работе семнадцатой сессии (30 ноября 2007 года и 14-18 апреля 2008 года). E/2008/30 E/CN.15/2008/22. С. 22-29.

5. Стандарти професійної відповідальності та викладення основних обов'язків та прав прокурорів, прийняті 23 квітня 1999 року Міжнародною асоціацією прокурорів. URL: [https://www.iap-association.org/getattachment/Resources-Documents/IAP-Standards-\(1\)/Ukrainian.pdf.aspx](https://www.iap-association.org/getattachment/Resources-Documents/IAP-Standards-(1)/Ukrainian.pdf.aspx).

6. Копиленко О. Міжнародні стандарти та вітчизняний досвід правового регулювання статусу прокуратури (на основі аналізу проєктів законодавчих актів, внесених на розгляд Верховної Ради України шостого скликання). *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2011. № 2. С. 35-44.

7. The role of public prosecution in the criminal justice system: Recommendation Rec (2000) 19, adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 6 October 2000. URL: <https://rm.coe.int/16804be55a>.

8. Рекомендация 1604 (2003) 11 о роли прокуратуры в демократическом обществе, основанном на верховенстве закона : текст, принятый Постоянной комиссией, действующей от имени Ассамблеи, 27 мая 2003 года. URL: [https://www.coe.int/T/r/Parliamentary_Assembly/\[Russian_documents\]/\[2003\]/Rec1604.asp#P4_81](https://www.coe.int/T/r/Parliamentary_Assembly/[Russian_documents]/[2003]/Rec1604.asp#P4_81).

9. Role of the public prosecutor's office in a democratic society governed by the rule of law – Parliamentary Assembly Recommendation 1604 (2003) (Reply adopted by the Committee of Ministers on 4 February 2004 at the 870th meeting of the Ministers' Deputies). URL: <https://rm.coe.int/16805dde1c>.

10. Рекомендація Rec (2012) 11 Комітету Міністрів державам-учасникам «Про роль публічних обвинувачів поза системою кримінальної юстиції» : Прийнята Комітетом Міністрів 19 вересня 2012 на 1151-му засіданні заступників міністрів. URL: http://pravo.org.ua/files/rec_chodo_publ.PDF.

11. Подкопаев С., Філоненко Г. Положення міжнародних документів про роль прокуратури поза

кримінальною сферою. *Європейські перспективи*. 2012. № 4. Ч. 2. С. 73-77.

12. Пояснювальний меморандум до Рекомендації Рес (2012) 11 Комітету Міністрів державам-учасникам «Про роль публічних обвинувачів поза системою кримінальної юстиції» : Прийнятий Комітетом Міністрів 19 вересня 2012 на 1151-му засіданні заступників міністрів. URL: http://pravo.org.ua/files/rec_chodo_publ.PDF.

13. Консультативна рада Європейських прокурорів ССРЕ. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/cto.html?_m=publications&_t=rec&id=101556.

14. Про відносини між суддями та прокурорами в демократичному суспільстві (Бордоська декларація) : Висновок № 12 (2009) Консультативної ради європейських суддів та Висновок № 4 (2009) Консультативної ради європейських прокурорів від 18.11.2009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a50.

15. The Venice Commission of the Council of Europe "For democracy through law". URL: <https://>

www.venice.coe.int/WebForms/pages/?p=01_Presentation&lang=EN.

16. Report on European Standards as regards the Independence of the Judicial System: Part II The Prosecution Service: Adopted by the Venice Commission at its 85th plenary session (Venice, 17-18 December 2010). CDL-AD(2010)040-e. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2010\)040-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2010)040-e).

17. *Європейські керівні принципи з етики і поведінки для прокурорів*. «Будапештські керівні принципи» : Прийняті на 6-й конференції Генеральних прокурорів Європи в Будапешті 31 травня 2005 року. *Правові основи прокурорської діяльності в Україні* : науково-практичний посібник / П.М. Каркач, А.В. Лапкін. Харків : Право, 2011. С. 70-74.

*Лапкін А. В.,
доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінальної юстиції
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0000-0002-3240-6377*